

نگاهی به برخی مشکلات وبلاگ‌های علمی^۱

(با تأکید بر وبلاگ‌های ریاضی)

میلاد افشین منش - دانشجوی ریاضیات محض دانشگاه علم و صنعت ایران

نویسنده وبلاگ ریاضیات زیباست^۲

اگر بالا رفتن آستانه‌ی تحمل جامعه در مقابل سخن مخالف، بیان انتقادهای با لحنی مودبانه، ترویج فرهنگ تعامل و گفتگو و ... را سرمایه عظیمی برای جامعه‌ی ایرانی در حال گذار به سوی دموکراسی بدانیم، نقش وبلاگ‌ها در گرد آمدن این سرمایه، غیرقابل انکار و قطعی است و البته باید در این برهه از زمان، قدرشناس روندهای جراتمندی بود که اولین جای پاهای جاده‌ی پرفرکتگوهای مجازی، از آن‌هاست و این همان پرشین بلاگ است که نخستین محیط و زمینه را برای آغاز این گفتگوها فراهم آورد.

رد پاهای گرمی/فتاد روی جاده‌ها لغزان

ما چه می‌کردیم در کولاکِ دل آشفته‌ی دم سرد...؟

قدم‌هایی که توسط پرشین بلاگ، در چهار سال گذشته، خرده‌مندان و باطمأنینه بسیار و بدور از هرگونه هیاهوی زائد برداشته شد، جامعه را از این پندار که وبلاگ نویسی تیبی زودگذر و منحصر به مقطعی خاص از زمان است دور کرد و آن‌ها را به رسانه‌ای تاثیرگذار در حوزه‌های مختلف جامعه مبدل ساخت.

اما این اثرات، تنها محدود به حوزه‌های اجتماعی و سیاسی و یا ادبی نمی‌باشد و عرصه‌های دیگری را نیز دربرمی‌گیرد.

می‌خواهم از حوزه‌ی سخن به میان آورم که شاید کمترین توجهات را تاکنون متوجه خود ساخته است. به نحوی که حتی یک جشنواره مخصوص به آن بطور فراگیر نداشته‌ایم! و آن حیطة علم و حوزه‌ی وبلاگ‌های علمی - آموزشی است.

بدلیل رشته دانشگاهی‌ام "ریاضیات محض" و قرار گرفتن در آستانه چهارمین سال وبلاگ‌نویسی ریاضی‌ام در پرشین بلاگ، سخن خود را در محدوده وبلاگ‌های ریاضی پیش می‌برم و یقین دارم که مشابه این سخنان در مورد وبلاگ‌های سایر رشته‌های فنی یا علوم پایه (نظیر فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و...) کماکان صادق است.

...

مشکلات خاص سیستم‌های آموزشی، محیط آلوده به تنش‌های کنکوری، دیوار نامرئی میان استاد و دانشجو و غیره، جامعه علمی ایران را در سطوح "غیرحرفه‌ای" به سمت رخوت و سستی میل می‌دهد و مباحثات صمیمانه‌ی علمی و ارتباط نزدیک میان پرسشگر و پاسخگو که فارغ از رتبه‌بندی‌های اجتماعی و آکادمی بوده و لازمه رشد جوامع علمی غیرحرفه‌ای است را کمرنگ می‌سازد.

^۱ این مقاله در صورت تمایل برگزار کنندگان مراسم جشن چهارسالگی پرشین بلاگ، می‌تواند بصورت خلاصه و در حد ۱۵ الی ۲۰ دقیقه ارائه شود.

^۲ <http://miladmath.persianblog.com>

اما در همین دوران، وبلاگ با گشودن دریچه‌هایی در عرصه‌های فراموش شده، چنان پویایی و تعاملی را به همراه خود آورده است که در هشتمین سمینار آموزش ریاضی/ایران که مرداد ماه امسال در شهرکرد برگزار خواهد شد، مقالاتی با موضوعات

- وبلاگ و نقش آن در آموزش ریاضی و تأثیر آن در شیوه‌های یاددهی و یادگیری

- وبلاگ و نقش آن در ارتقاء آگاهی عمومی جامعه نسبت به اهمیت علوم ریاضی و تبادل تجربیات میان دست‌اندرکاران آموزش ریاضی و ...

مراحل پذیرش‌های اولیه را گذرانده‌اند و این حاکی از آنست که متولیان آموزش جامعه، به نقش غیرقابل‌انکار وبلاگ‌ها در حیطه تعلیم و تربیت علمی جامعه پی برده‌اند.

شاید جای شگفتی و خوشوقتی باشد اگر بدانید که با جستجوی کلیدواژه‌های "ریاضی" و "ریاضیات" در Google می‌توانید وبلاگ‌های ریاضی را در کنار سایت رسمی "انجمن ریاضی ایران" و سایت "مرکز تحقیقات فیزیک نظری و ریاضیات - IPM" و حتی گاه‌ها در رتبه‌بندی‌هایی بالاتر از آنها مشاهده کنید.

اما دلمشغولی‌های اندکی که از مشاهده وبلاگ‌های نیمه‌کاره رها شده‌ی ریاضی، که بعضاً متعلق به افراد باسواد و بانگیزه‌ی این حوزه بوده و نیز انتقادات و گله‌گذاری‌هایی که در طی این سه سال از دوستان وبلاگ‌نویس ریاضی‌ام می‌شنیدم مرا بر آن داشت تا به علت‌یابی آن پرداخته و در جشن تولد ۴ سالگی پرشین بلاگ، -که همانند یک دوست و همراه، توفیقات زیادی را برایم به ارمغان آورده است- آن‌ها را صمیمانه و دلسوزانه مطرح کنم تا در صورت امکان، چاره‌ای برای آنها اندیشیده شود. سخن کوتاه کرده و به اصل مطلب می‌پردازم.

الف) اولین مشکلی که وبلاگ‌های ریاضی درگیر آن هستند، عدم وجود امکاناتی برای نوشتن و درج "فرمول‌های ریاضی" در وبلاگ است. این مساله چنان جدی بوده که به شخصه در طی این سال‌ها، بیش از ۳۰ الی ۴۰ مورد ایمیل یا پیغام و ... حاوی این سوال که "چگونه می‌توانم در وبلاگم فرمول‌های ریاضی را بنویسم؟!" داشته‌ام. روشی که اکثر وبلاگ‌ها از آن استفاده می‌کنند چنین است:

تایپ فرمول در Math-equation مربوط به نرم‌افزار word و یا در Math Type و سپس تهیه عکسی از آن با کمک دکمه print screen و ذخیره کردن آن و سپس ارسال آن عکس در یک فضای رایگان و سپس فراخوانی آن عکس در محل مناسب در نوشته خود... راهی بسیار طولانی که تنها از عهده عده معدودی از افراد آشنا به این کار برمی‌آید و ثانیاً بطور ۱۰۰٪ نیز قابل اعتماد نبوده و بدلیل مشکلات احتمالی سرویس‌دهنده‌های فضای رایگان، بارها و بارها شاهد وبلاگ‌های ریاضی‌ای بوده‌ام که عکس‌های مربوط به فرمول‌ها، load نشده و یادداشت مزبور، ارزش خود را از دست داده است.

علاوه بر این بسیاری از کسانی که از این روش استفاده می‌کنند با شفاف‌سازی زمینه عکس‌ها آشنا نبوده و زمینه فرمول‌ها غالباً به رنگ سفید می‌باشد و احتمالاً می‌توانید تصور کنید که وبلاگی با پس‌زمینه صورتی یا آبی که جابه‌جا در آن تکه‌های سفیدرنگ مستطیلی شکل به چشم می‌خورد چه ظاهری به خود خواهد گرفت!

و باز حتی با فرض آشنایی نویسنده با تمام موارد بالا، شاهد مواردی از قبیل عدم هماهنگی میان *اندازه* یا نوع فونتی که برای نوشتن متن و نوشتن فرمول استفاده شده می‌باشیم و یقیناً تایید می‌کنید دشواری خواندن متنی را که بارها و بارها اندازه فونتش از ۱۲ به ۱۶ یا ۱۰ تغییر می‌کند و نوع فونتش از **Tahoma** به **Arial** و **Times new roman** تبدیل می‌گردد.

به عنوان پیشنهاد، امکانات مربوط به فرمول نویسی می‌تواند بصورت اختیاری در وبلاگ فعال شود تا صرفاً مورد استفاده وبلاگ‌های علمی قرار گرفته و امکانات سرویس دهنده را بی‌دلیل اشغال نکند.

(ب) دومین مطلب که اولویتش کمتر از مورد اولی نیست، امکان جستجو در

(۱) مابین وبلاگ‌ها (۲) در متن یک وبلاگ

می‌باشد.

(۱) مابین وبلاگ‌ها

باکس جدیدی که پرشین بلاگ در صفحه اول خود قرار داده و امکان جستجوی وبلاگ‌ها را براساس آدرس آنها فراهم ساخته است، بهتر بود بصورت حرفه‌ای‌تر و کاربردی‌تر طراحی شده و جستجوی واژگان را بدون هیچ‌گونه محدودیتی، در میان وبلاگ‌های میسر می‌ساخت. چرا که جستجو کردن واژه‌های ”ریاضی“ یا ”ریاضیات“ نتایج معتبرتری به همراه خواهد داشت تا واژه‌های ”riazi“ و ”riazy“ یا ”ryazy“ و یا حتی واژه‌های ”math“ و ”mathematics“. زیرا در این نوع موجود از جستجو

(۱) نتایج جستجو بنابر خلاقیت فرد جستجو کننده و واژه‌هایی که در آن لحظه به ذهنش خطور خواهد کرد متفاوت است.

(۲) بعضاً نتایج غیرمعتبری را به همراه می‌آورد. (به عنوان مثال با زدن کلمه **math** به معنای ریاضی، وبلاگ ”همت هرمزگان

hemmathormozgan که مربوط به موسسه‌ای خیریه می‌باشد نیز در میان نتایج بچشم می‌خورد.

(۲) در متن یک وبلاگ

معمولاً با ورود به وبلاگ‌های سیاسی یا اجتماعی، مطلبی در مورد موضوعات روز مشاهده خواهید کرد و همچنین هریک از یادداشت‌های آن وبلاگ به تنهایی برای بازدید کننده حاوی اطلاعاتی ارزشمند و کاربردی است و به ندرت دیده‌ام که کسی در آرشیو یک وبلاگ سیاسی یا اجتماعی دنبال کلمه‌ای خاص مانند اسم یکی از رجال سیاسی یا واقعه سیاسی فلان کشور و ... بگردد، در حالیکه در وبلاگ‌های علمی که به درج مطالب صرفاً علمی (و نه خبری) می‌پردازند و غالباً از موضوعات روز فاصله دارند، چنین چیزی برقرار

نیست. اثبات فلان قضیه از جبر و یا بیان تاریخچه مربوط به عدد صفر، چیزی نیست که وابسته به زمان بوده و تاریخ مصرف داشته باشد.

در وبلاگ‌های علمی، همانند سایت‌های مرجع، به جز بازدیدکنندگان همیشگی و دائم که بین نصف تا ۷۵٪ بازدیدکننده‌ها می‌باشند، چیزی حدود ۲۵ تا ۵۰ درصد مراجعه‌کنندگان، با هدف یافتن مطلبی در مورد مثلاً ریاضیات فازی (برای نوشتن تحقیقی که برعهده دارند و یا افزایش آگاهی نسبت به آن حوزه) وارد وبلاگ می‌شوند. بطوریکه در این وبلاگ‌ها، یادداشت جدید ممکنست الزاماً مورد توجه بازدیدکننده نباشد.

در این هنگام اگر وی بدنبال مطلبی در مورد هندسه ناقلیدسی باشد، هزار و یک مطلب عالی و باکیفیت در زمینه جبر یا آنالیز یا کاربرد ریاضی در جامعه و یا تاریخ ریاضیات به کار او نخواهد آمد. (توجه به این نکته الزامیست که در ریاضیات گاهی واقعاً نمی‌توان گفت که این مساله به کدام حوزه از ریاضیات مربوط است و چند شاخه‌ی ریاضی بطور همزمان در آن حضور دارند.) لذا دسته‌بندی مطالب براساس موضوعات هم راهگشا نخواهد بود.

در حال حاضر برخی وبلاگ‌ها از راه‌حل "افزودن جعبه‌ی جستجوی Google به وبلاگ" استفاده کرده‌اند که به پیشنهاد اینجانب این مساله می‌تواند در قالب یکی از اعضای "گروه سایت‌های پرشین بلاگ" بومی سازی شده و با یک "تگ" کوچک همانند "تگ"ی که پرشین استات فراهم کرده و وبلاگ‌نویس را از شمارنده‌های دیگر بی‌نیاز کرده است، به این نیاز ضروری و مبتلابه اکثر وبلاگ‌ها پاسخی مناسب داد.

ج مطلب بعدی که در اولویتی مشابه با موارد قبل قرار دارد، قالب‌های وبلاگ‌هاست، که در این زمینه وبلاگ‌های علمی مورد نهایت بی‌مهری قرار گرفته‌اند!! به جرات می‌گوییم که در طی این سه سال، قالبی عمومی و رایگان که برای وبلاگ‌های علمی طراحی شده باشد را ندیده‌ام.

قالب‌هایی با موضوعات "شخصی"، "عاشقانه و ادبی"، "رایانه و فناوری اطلاعات"، "فیلم و سینما"، "جشنواره‌های مختلف (مانند جشنواره وبلاگ‌های قرآنی)"، "جام جهانی و فوتبال" و ... بسیار فراوان و در دسترس‌اند اما در حوزه ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و ... هنوز قالبی مرتبط با موضوع نداریم.

یقیناً قالب، در بدو ورود بیانگر فضا و موضوع وبلاگ است و وقتی وبلاگ‌های ریاضی با قالب‌های "شخصی" یا "رایانه‌ای" یا حتی "عاشقانه!" به چشم می‌خورند می‌توان براحتی، ناهمگونی لباس وبلاگ و درون آن را در ذهن، مجسم نمود.

این مساله تا بدانجا پیش رفته است که برخی از وبلاگ نویسان (آشنا با HTML یا ناآشنا با آن) اقدام به دست‌بردن در قالب وبلاگ خود کرده‌اند که مشکلات زیر را بوجود آورده‌اند:

۱) به هم زدن قالب اولیه و عدم توانایی در بازسازی مجدد آن که در بعضی موارد این مساله با طولانی‌تر شدن زمان load آن وبلاگ همراه بوده است.

۲) جایگذاری برخی از عناصر گرافیکی قالب با نمادهای مرتبط به ریاضی یا فیزیک که بعضاً بصورت عکس‌های upload شده در یک فضای رایگان بوده و مشکلات load نشدن‌های گاه و بیگاه و ناقص ماندن قالب را به همراه دارد. و البته آنها یی که با HTML آشنایی نداشته و جرات کافی برای دست بردن به قالب را نیز ندارند چاره‌ای جز سرکردن با وضع موجود را ندارند.

به عنوان یک وبلاگ نویس ریاضی در پرشین بلاگ، که در شروع چهارمین سال وبلاگ‌نویسی ریاضی خود قرار دارد، یقین دارم که نیمه‌کاره رها شدن برخی از وبلاگ‌های ریاضی مربوط به افراد بانگیزه، به سبب فراهم نبودن شرایط "وبلاگ‌نویسی علمی" بوده و در صورت ایجاد چنین امکاناتی -کما آنکه برخی سرویس‌دهنده‌های خارجی وبلاگ، آن را ایجاد کرده‌اند- شاهد استقبال مناسب و گسترده در زمینه گسترش وبلاگ‌های علمی خواهیم بود.

در نهایت لازم می‌بینم از مسئولان محترم پرشین بلاگ، به سبب پایداری و باقی ماندن ارزشمندشان در این مسیر، علیرغم تمامی دشواری‌های آغازین و موجود، کمال تشکر، قدردانی و امتنان را داشته باشم.

وز رفیقان ره استمداد همت می‌کنم

چون صبا افتان و خیزان می‌روم تا کوی دوست

با احترام و سپاس مجدد

میلاد افشین منش

وبلاگ ریاضیات زیباست

<http://miladmath.persianblog.com>